

САБАКТЫН ТЕМАСЫ: **КЕСИПТИ ТУУРА ТАНДАГАНЫҢ – КЕЛЕЧЕККЕ ЖОЛ САЛГАНЫҢ**

САБАКТЫН МАКСАТТАРЫ:

Максаттар: Окуучулар...	күтүлүүчү натыйжалар
Билим берүүчүлүк: азыркы учурдагы кесиптин түрлөрү жана аларга коюлуучу айрым талаптар тууралуу маалымат алышат.	Эгерде окуучулар сабактын аягында: ✓ кесиптин түрлөрү, аларга коюлуучу талаптарды айтып бере алышса; ✓ бүгүнкү күндүн жана санариптик келечектин кесиптерин аныктай алышса; ✓ текст боюнча суроолорго жооп бере алышса;
Өнүктүрүүчүлүк: Тексттердин өз ара маанилерин салыштырып, өз идеясын кошумчалап, талдоого көнүгүшөт.	✓ тексттердин маанилерин салыштырып, негизги идеясын таап, өз оюн кошумчалай алышса; ✓ тапшырма боюнча топ менен биргелешип, оозеки жана графикалык формада презентациялап жактай алышса;
Тарбия берүүчүлүк: окуучулар келечекке туура кесип тандоодо өз алдынча чечим чыгара алышат.	✓ өзүн-өзү таанып билүү жана байкоо аркылуу кесипти туура тандоого жана келечегин пландап өнүктүрүүгө багыт алса; ✓ келечекте туура кесип тандоодо өз алдынча чечим чыгара алса

Сабактын формасы: топтордо иштөө; аукцион. **Текстти окуп-түшүнүүнүн формалары:** өз алдынча купуя окуу, биргелешип окуу;

Сабактын тиби: Билимдерин жалпылоо жана системалаштыруу;

Сабакта колдонулган интерактивдүү окутуунун методдору, ыкмалар: «Акыл-эске чабуул»,

Сабактын жабдылышы: КРнын Мамлекеттик Гимни, таркатма материалдар (тексттер №1,2,3, 1-тиркеме), флипчарт-ватман, фломастер, 2 түстөгү стикерлер, слайддар, таяныч сөздөр жазылган карточкалар топтому

САБАКТЫН ЖҮРҮШҮ

Сабактын этаптары	Убактысы	Мугалимдин иш-аракети	Окуучунун иш аракети
Уюштуруу/ Мотивация	3 мүн	Саламатсыңарбы балдар! 2023-2024-жаңы окуу жылыңардын башталышы менен куттуктайм! Сабагыбызды биз үчүн ыйык болгон Кыргыз Республикасынын Гимни менен баштайлы!	Окуучулар жана мугалим орударынан туруп, оң колун жүрөгүнүн тушуна коюп, видеонун коштоосунда чогуу ырдашат.
Окуучулардын билимин актуалдаштыруу	3 мүн	Балдар, «Туура кесип тандаганың - келечекке жол салганың» дегенди кандай түшүнөсүңөр? Анда эмесе, келгиле 1,2,3 деп санап, 3 топко бөлүнөбүз. Кыргызстанда кайсы кесиптер бүгүн актуалдуу деп ойлойсуңар? Ватманга маркер менен 2 мүнөттүн ичинде тизмелеп жазып чыккыла. Топтор кесиптердин аттарын	өз көз караштарын, ойлорун кыскача айтышат. окуучулар үч топко бөлүнөт. Ар бир топко ватмандарды жана маркерлерди берет.

		жазышып жана аларды окушат. Берилген убакытта көп кесипти атаган топ жеңишке ээ болот.	Топтор кесиптердин аттарын жазышып жана аларды окушат.
Сабактын темасы, максаты	2 мүн	Өзүңөр байкагандай, бүгүнкү жаңы окуу жылындагы тарбиялык сабагыбыз «Туура кесип тандаганың – келечекке жол салганың» деген темада болмокчу. Бүгүн сабакта кесиптер дүйнөсү боюнча жалпы маалыматтуулуктун деңгээлин оңой жана эркин аныктоого, санариптештирүүгө байланыштуу процесстер дүйнө жүзүндө жана биздин өлкөбүздө кандай өтүп жаткандыгы, алардын биздин келечегибизге тийгизүүчү таасири тууралуу ой жүгүртөбүз.	Темасы, максаты айтылат.
Жаңы материалды түшүндүрүү. Тексттер менен иштөө	22 мүн	Бүгүнкү сабакта биз эмгек рыногуна чыгууда адам кандай билимдерге жана компетенцияларга ээ болуусу керектигин, канткенде керектүү адис болорун түшүнүүгө аракет кылабыз. 3 топко тексттер берилет. Тексттерди окуп чыгып, презентация даярдайбыз. (тексттер-тиркемеде көрсөтүлөт)	Текст менен иштөө 12 мүн Презентацияга ар бир топко 5 мүнөт Топто иштөө. презентациялоо
Бышыктоо	10 мүн	Рахмат. Кайсы гана билим менен болбосун жашоодо ийгиликтерге жетсе болот. Эмгек рыногунда көбүнчө жогорку билимди талап кылбаган кесиптерге көп төлөнөт жана керектүү. Бирок, билимди жогорулатууга умтулуу жакшы нерсе. Ишкердик чөйрөнү тандоо үчүн кесиптердин өзгөчөлүктөрү жөнүндө түшүнүк болушу керек жана өзүңдүн мүнөзүң жана жөндөмдүүлүгүң менен салыштырылышы керек. Бул кесипке эмне талап кылынат: активдүү болуубу, тез реакция кылуубу, мобилдүүлүкпү, тил табышуубу же чыдамдуулукпу, тыкандыкпы, анализдөө жөндөмдүүлүгүбү, фантазиябы, элестетүү жөндөмдүүлүгүбү? деген сыяктуу нерселер эске алынышы зарыл. Кесипти туура тандаганда гана ийгилик жөнүндө сөз кылууга болот. Анда эмесе, 3 топко 3 тапшырма. 1-топ. Ийгилик – өжөрлүктүн жана чыдамкайлыктын жемиши дегендей Ийгилик сени издебейт. Сен ийгиликти өзүң издешиң керек. (У. Брайан)	

		<p>2-топ. Ийгиликтин эң негизги формуласы – бул адамдар менен мамиле түзүүнүн жолун табуу. (Т. Рузвельт)</p> <p>3-топ. Ар дайым татаал жолду тандагыла, анткени ал жолдо атаандаштар көп кездешпейт. (Шарль де Голль)</p> <p>деген улуу адамдардын ойлорун тобуңар менен кеңешип чечмелеп бергиле. 3 мүнөт убакыт.</p>	
Кайтарым байланыш	3 мүн	-Бул сабактан кандай жаңы маалымат алдыңар жана эмне маанилүү болду?	Окуучулар ойлорун, көз караштарын айтышат
Сабакты жыйынтыктоо	2 мүн	<p>Адам максатына жетүү үчүн алдыга гана жүрүү, умтулуу керек. Жакшы өнөр, туура кесип тандоо, терең сапаттуу билим алуу бул келечекте ар биринердин турмушта татыктуу орун табууңарга зарыл нерсе болуп эсептелет.</p> <p>Бул сабак силерге пайдалуу болду го деп ойлойм.</p> <p>Кең келечектүү кесип болбойт, келечеги кең адис болушу мүмкүн.</p> <p>Силерге кең келечек каалоо менен «Туура кесип тандаганың – келечекке жол салганың» темадагы сабагыбызды аяктайбыз.</p>	

№ 1 ТИРКЕМЕ: №1, 2, 3 ТОПТОРГО ТАРКАТЫП БЕРИЛҮҮЧҮ ТЕКСТТЕР

№1 топ

Чыныгы кесипкөй адам Мекенинин патриоту

Кесип – өлкөнүн гүлдөп өнүгүүсүнүн эң орчундуу булагы. Өлкөнү кесипкөйлөр өнүктүрөт. Бир эле тармактагы өксүк, сөзсүз өнүгүүнү басаңдатып, терс таасирин тийгизет, ийгиликтин ачкычы-өнөр. Кесипкөй адамдар арбын жана алардын алгылыктуу иштери өлкөнүн өнүгүүсүнө зор таасирин тийгизип жаткан болсо кантип мамлекет өнүкпөсүн. Кесипкөй адамдар калкты жакшы жашоого алып баруучу зор күч. Кесипти туура тандоого багыт берүүнү ишке ашыруу сыяктуу эле, кесипке үйрөтүү да татаал.

Кесипти чоң, кичине, жакшы, жаман деп бөлүүгө мүмкүн эмес, кесипке үйрөтүүчүлөрдү дагы алгачкы, баштапкы, негизги, орто, жогорку деп бөлүү жарабайт. Өзү сүйгөн кесибинин устаты, чыныгы ээси болуп чыгуу үчүн кесип тандоодон баштап, өнөргө үйрөнүү жана үзүрлүү талыкпаган эмгек гана адамды ийгиликке жеткирет. Максат – кесипти туура тандоодон мурда ошол кесипти аркалап кетүүдөн ийгиликке жетүү, муктаждыктарын чече билүүсүндө турат. Көп иштеп аз акча

тапкыча, аз иштеп көп акча тапкан жумуштар бар. Бирок аны өздөштүрүп кетүү колдон келеби? “Алыңа ченеп иш кыл, жылкыңа ченеп ышкыр”-дегендей, чоң кызматкер болом дебей дыйканчылыктан, мал чарбасынан баар таап жашагандар арбын. Төрт жыл мурун автослесарды бүткөн жигит келди. “Баягы сиз айткандарды жакшы үйрөнүп албай, ар кайсы кесипте чайналдым, агай”, – деди. Баарлаштык, темир ширетүүнү бир аз өздөштүрүптүр. Лицейден кайра окууга көңүлү бар экен. Жакшы ойлонбой туруп кесипке билим алгандар да бар. Бир жигит үч жыл электрликтин кесибинен билим алды. Кийин бир кафеде официант болуп жүргөнүн көрдүм, технологго кетип калбай деп өкүндү. Электрик боло албаптыр, көрсө практика учурунда кафелерде иштөөчү экен. Мына, кесипти туура тандап, жаш кезинде өздөштүрүп албагандык жана кеткен убакыт.

.№2 топ

Ынануу менен кесип тандоо – ийгиликтүү келечек!

Кесип тандоо – биздин тагдырды аныктай турган өтө жооптуу бирден-бир чечим. Буга абдан көңүл буруу менен кароо абзел. Кесипти эң туура тандоо үчүн сиздин кесипке болгон кызыгууңуз жана ийкемдүүлүгүңүз кандай, бул каалооңуз. Экинчиден, Сиздин кесипкөйлүүлүк жакшы сапатыңызды баалаңыз: жыйынтыгында Сиздин кесиптик жарамдуулугуңузду жана мүмкүнчүлүгүңүздү аныктай турган ден соолук, квалификация жана жөндөмдүүлүгүңүз кандай, бул жасай алууңуз. Үчүнчүдөн, эмгек рыногунда кандай кесиптерге суроо-талаптар барлыгын билүү, алардын кайсылары келечектүү, бүгүнкү күндө коомго эмне керек жана окуп алсаңыз өздөштүрүп кетесизби?

1. Адамдын өзүнүн мүмкүнчүлүктөрү, каалоолору жана эмгек рыногунун талаптары дал келбейт. Ишке кызыкпаган адамдын келечеги жок. Эч кимге кереги жокту жасайм деп жасай албаган адамды аёого гана болот. Кесиптик ишти аткаруу үчүн шык билимдин кээ бир бөлүктөрү гана болуп, ал эми ишке кызыгуусу жана жөндөмдүүлүгү жок болсо, анда мындай адамдын пайдалуулугунун кайтарымы үчтөн бирди гана түзөт. Ишине канааттануу жокко эсе.
2. Толук дал келүү болбосо дагы, үч шарт менен жакындашууну табууга болот. Жөндөмдүүлүктүн өзгөчөлүктөрүн жогорулатуу менен жетиштүү болууга мүмкүн. Канчалык кесипкөйлүүлүк жогору болгон сайын, ошончолук ишке орношуу мүмкүнчүлүгү да жогорулайт. Эгер кесипке кызыгуу жок болсо, анда пайдалуулуктун кайтарымы үчтөн эки гана болот.
3. Эгер кесипти тандоо ийгиликтүү болсо, адам жакшы иштейт, ишине канааттанат жана ар дайым керек болот. Мындай адамдын иш аракетинин кайтарымдуулугу өтө жогору жана бардык үчтөн-үчтү, толук канааттанууну камтыйт.

№3 топ

Учурда кесиптин түрү көп, ар бири адамдын өзүнө ылайык талаптардын болушун камтыйт. Кээ бир кесиптер адамда күч жана ийкемдүүлүктү, башкалары – ыкчамдыкты, үчүнчүлөрү – олтуруп иштөөгө чыдамдуулукту жана тыкандыкты талап кылат.

1. Кесиптин “адам-адам” түрү жумуш адамдар менен иштөөгө багытталган жана элдер менен пикир алышууну сунуштайт. Булар мугалим, дарыгер, сатып алуучулар менен иштегендер, кеңсе башчы, чач-тарач ж. б. Тааныбаган адамдар менен тез сүйлөшүп кете алсаңыз, ар кандай пикир келишпестиктерден алыс болууга жетишсеңиз бул кесиптер ылайыктуу болот.
2. Кесиптин “адам-жаратылыш” түрү жандуу жаратылыштын арасы менен байланышкан. Жаратылышты жана жаныбарларды абдан сүйүү керек. Кесиптин “адам-жаратылыш” түрүнө мал догдур, агроном, бакчачы, эколог, балчы, малчы, тракторист ж.б. кирет.

3. Эгер Сиз өзүңүздүн жашоону техникасыз жана ар түрдүү жабдууларсыз элестете албасаңыз, кесиптин “адам-техника” түрүн тандоого токтолуңуз. Бул түрдөгү кесиптин ээлерине техника жайларында жана алардын түзүлүштөрүн үйрөнүүчү иштерге арналат жана тактык, өтө тартиптүүлүк жана жоопкерчилик талап кылынат. Мындай кесиптерге автомеханиктер, кыш кыноочулар, токарлар, электромонтёрлор, инженерлер, айдоочулар, архитекторлор, конструкторлор, системанын администраторлору ж.б. кирет.
4. “Адам-тааныш чөйрө” алдыңкы түрү менен окшош, бирок бир катар өзгөчөлүктөрү бар. Мындай учурлардагы иштер маалыматтарды иштеп чыгууга багытталган, ал белгилер, сандар жана формулалар түрүндө көрсөтүлөт. Эгерде сизге мындай иш аракет көңүлүңүзгө жакса, тартынбастан программист, логист, эсепчи, финансист, аналитик кесибин тандаңыз.
5. Эгерде чыгармачыл адам болсоңуз “адам-көркөм образ” түрүндөгү кесип ылайыктуу. Бул түрдөгү кесиптегилер мейли көркөм өнөр, мейли музыка, мейли сүрөтчү, артист, ырчы, акын, скульптор, дирижёр, дизайнер ж.б. кирет.

Сабакты даярдагандар:

Алымбаева Б.Б.,

КББАнын Тарбия, социалдаштыруу жана
мектептен сырткаркы кошумча
билим берүү лабораториясынын башчысы.

Батыркулова А.Б., КББАнын филологиялык
билим берүү лабораториясынын башчысы,